

LUCRĂRILE SIMPOZIONULUI INTERNAȚIONAL

*RELAȚII ROMÂNNO-UCRAINESE
ISTORIE ȘI CONTEMPORANEITATE*

*РУМУНСЬКО-УКРАЇНСЬКІ ВІДНОСИНИ
ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ*

*ROMANIAN-UKRAINIAN RELATIONS
HISTORY AND PRESENT*

SATU MARE, 26-28 FEBRUARIE 2016

EDITORI

*Irina Liuba HORVAT / Ирина Люба ГОРВАТ
Anastasia VEHESH / Анастасія ВЕГЕШ*

*EDITURA MUZEULUI
SĂTMĂREAN*

*EDITURA ECOU
TRANSILVAN*

- Михайло Зан / Mykhailo Zan** 429
Інтернет-ресурси як джерело з історії та сьогодення української етнічної громади Румунії
Internet resources as a source of history and present of Ukrainian ethnic community of Romania
Internetul ca sursă de istorie și contemporanietate a comunității etnice ucraiene din România
- Микола Вегеш / Mykola Vehesh** 441
Біля джерел української геополітичної думки
Near the sources of the Ukrainian Geopolitical thought
Înainte surselor gândirii geopolitice ucraiene
- Уляна Гурчумелія / Uliana Hurchumeliya** 453
Міжрегіональне співробітництво прикордонних територій України та Румунії: проблеми та перспективи
An interregional cooperation of border zones between Romania and Ukraine: Problems and perspectives
Cooperarea interregională a zonelor de frontieră din Ucraina și România: probleme și perspective
- Маріан Токар / Marian Tokar** 465
Переваги й недоліки регіоналізму: на прикладі Румунії та України
Advantages and disadvantages of regionalism: based on the examples of Romania and Ukraine
Avantajele și dezavantajele regionalizării. Studiu de caz România și Ucraina
- Сергій Троян / Serhiy Troyan** 475
Єврорегіональний формат українсько-румунської транскордонної співпраці: історичний досвід становлення
Euroregional format of the Ukrainian-Romanian cross-border cooperation: the historical experience of formation
Formatul euroregional al cooperării transfrontaliere ucraieneano-române: experiența istorică a formării

Інтернет-ресурси як джерело з історії та сьогодення української етнічної громади Румунії

Михайло Зан / Mykhailo Zan¹

Internet resources as source of the history and present of the Ukrainian ethnic community of Romania. *The restoration of ethno-cultural heritage of the Ukrainian minority in Central and Eastern Europe, including Romania, becomes important at the present time. It is important to present it on the Internet. The author offers his own analysis of the Internet content of the past and present of the Ukrainian minority in Romania. For this purpose it is structured within the following seven groups: 1) monographs, articles; 2) Ukrainian journalism; 3) encyclopaedia, reference information; 4) websites of state institutions; 5) websites of public organizations; 6) websites of settlements with the dominant Ukrainian population; 7) blogs (online diaries).*

The researcher comes to the conclusion that the next research projects of the Ukrainian community in Romania have to be initiated. Firstly, to digitize and to catalogue the publications on the history of Ukrainians in Romania, which have become a rarity today (the studies of Iakiv Holovatskyi, Stepan Tomashewskyi, Ivan Pankevych, Ioan Mihali de Apsa, Alexandru Filipaşcu etc.) the publication on CD-ROM of a study regarding "The Ukrainians of Romania in studies of historians from the 19th and the first half of the 20th centuries". Secondly, to catalogue practically inaccessible monographs about localities in Romania with a predominantly Ukrainian population (Vasile and Irina Liuba Horvat, Oleksa Bevca and Cristina Zebreniuc, Petru and Ioan Chimpan-Câmpianu etc.; available in electronic format, but unpublished monographs of villages) with a subsequent edition on CD-ROM „Ukrainian villages in Romania”. Thirdly, to create the website with a virtual library, which would include all published monographs and scientific articles on the history and present about Ukrainians of Romania in the second half of the XX century and to this day; including e-mails, pages on social networks, blogs of modern researchers of this issue for better communication between scholars, students, pupils and all interested in this problem. Fourthly, writing theses by young postgraduate students on unexplored topics of Romanian-Ukrainian border (for example, about the problem of reunification / secession processes in post-war multiethnic Maramureş, a topic touched by the Uzhhorod historian Vasyl Mischanyyn, about the almost forgotten history of Hutsul Republic through archive documentation, about the current labor migration processes in Ukrainian community of Romania etc.). Fifthly, the implementation of joint Romanian-Ukrainian scientific projects of socio-anthropological study of the Ukrainian community in Romania, especially in unexplored on scientific level and the geographically distant Banat region (counties of Timiş and Caraş-Severin).

¹ Mykhailo Zan, PhD, Deputy Dean for Scientific Research of the Faculty of Social Sciences, Associate Professor of the Department of Political Science and Public Administration, Uzhhorod National University, Ukraine, e-mail: mykhailo_zan@mail.ru

Михайло Зан, кандидат історичних наук, заступник декана з наукової роботи факультету суспільних наук, доцент кафедри політології і державного управління Ужгородського національного університету. Україна, e-mail: mykhailo_zan@mail.ru

Resurse de Internet ca sursă de istorie și contemporaneitate a comunității etnice ucrainene din România. În prezent, o importanță deosebită o capătă restabilirea patrimoniului etno-cultural al minorității naționale ucrainene din Europa Centrală și de Est, inclusiv din România, urmată de prezentarea acesteia pe Internet. Autorul face o analiză proprie a conținutului de pe Internet, a trecutului istoric și a prezentului minorității ucrainene din România. În acest scop, lucrarea este structurată în următoarele șapte grupuri: 1) monografii, articole științifice; 2) publicistica ucraineană; 3) enciclopedii, informații de referință (date generale); 4) site-urile instituțiilor publice; 5) site-urile organizațiilor neguvernamentale; 6) site-urile localităților cu populație preponderent ucraineană; 7) blog-uri (jurnale on-line).

Cercetătorul a ajuns la concluzia că este necesară o inițiere a mai multor proiecte științifice privind cercetarea comunității ucrainene din România. În primul rând, digitalizarea și catalogarea publicațiilor științifice privind istoria ucrainenilor din România, care astăzi au devenit o raritate bibliografică (lucrările lui Iacov Holovațkiy, Stepan Tomașevski, Ivan Pankevici, Ioan Mihalyi de Apșa, Alexandru Filipașcu ș.a.), cu editarea în continuare a CD-ului „Ucrainenii din România în lucrările istoricilor din secolul XIX – prima jumătate a secolului XX”. În al doilea rând, cercetătorul a ajuns la concluzia privind necesitatea inițierii proiectelor de cercetare care să includă studierea și catalogarea monografiilor puțin accesibile referitor la istoria localităților din România, cu o populație preponderent ucraineană (lucrările lui Vasile Horvat, a Irinei Liuba Horvat, a lui Oleksa Bevca și a Cristinei Zebreniuc, a lui Petru Chimpan-Câmpianu și Ioan Chimpan-Câmpianu etc.; monografiile satelor, disponibile în format electronic, dar nepublicate) cu editarea ulterioară a CD-ului „Satele ucrainene din România”. În al treilea rând, crearea unui web-site cu o bibliotecă virtuală, care ar include toate monografiile și articolele științifice publicate despre istoria și prezentul ucrainenilor din România din a doua jumătate a secolului XX și până în prezent; de asemenea adresele electronice, paginile de pe rețelele de socializare, blog-urile cercetătorilor contemporani care studiază această problemă, pentru o comunicare mai bună a cercetătorilor, studenților, elevilor și a tuturor celor interesați. În al patrulea rând, alegerea de către tinerii cercetători a unor teze de doctorat, care să aibă teme mai puțin cercetate privind zonele de frontieră româno-ucrainene (de exemplu, problema proceselor de unire / de recesiune, în Maramureșul multiethnic postbelic (cercetată de istoricul Vasile Mishchanin); reflectarea documentară a problemei aproape uitate a Republicii Huțule, procesele actuale de migrație a muncii în comunitățile ucrainene din România etc.). În al cincilea rând, realizarea unor proiecte științifice româno-ucrainene comune de cercetare socio-antropologică a comunităților ucrainene din România, mai ales a celor puțin cercetate din punct de vedere științific și teritorial, ca de exemplu, a celor din Banat (judetele Timiș și Caraș-Severin).

Keywords: Ukrainians of Romania, online resources, websites, Maramuresh, Bucovina, Dobrogea, Banat.

Cuvinte cheie: ucrainenii din România, resurse de pe Internet, site-uri, Maramureș, Bucovina, Dobrogea, Banat.

З початку ХХІ ст. надвичайно важливу роль у наукових дослідженнях учених-істориків починає займати світова електронна мережа. Тисячі сайтів надають можливість без перепон заглянути в архівні документи, статистичні дані, літературу, що донедавна було винятковою «сферою впливу»

архівних установ і бібліотек. Таке status quo значно спростило фахову роботу кабінетних істориків і створює інтенсивний формат для продукування сучасного наукового дискурсу. Поряд цим, ознайомившись з контентом історико-краєзнавчого характеру в Інтернет-мережі, можна зробити певне застереження про домінування документів і наукових праць з так званих «розкручених тем»: Перша та Друга світові війни, військові конфлікти в Європі, геноциди ХХ ст. тощо. Цьому сприяють міжнародні організації, фонди та уряди тих країн, які потребують власного погляду на минуле свого народу, а відтак формують протекціоністську політику пам'яті стосовно власного національного «Я». Мова йде в першу чергу про Ізраїль та єврейську громаду США, Німеччину, Чехію, Польщу, Угорщину, Румунію а в останні роки й Російську Федерацію.

Якщо говорити про Україну, то перші успіхи в цьому плані було зроблено з приходом до влади Віктора Ющенка. 31 травня 2006 року був створений Український інститут національної пам'яті як спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері відновлення та збереження національної пам'яті українського народу. Серед головних сторінок реабілітації історичного минулого постали пам'ять про Голодомор та український формат Другої світової війни. Після подій Євромайдану кінця 2013-початку 2014 років постали нові проекти: «Майдан: усна історія», «Наш Крим», «Декомунізація». Необхідно зауважити, що на даний момент для України – це дійсно найбільш болючі, проблемні віхи історії ХХ ст. та недавнього минулого.

Поряд із цим, проживаючи в умовах прикордоння на перетині чотирьох кордонів з Європейським Союзом, боляче спостерігати штучну сегментацію та поступову втрату рідномовної ідентичності руського (українського) етносу. В окремих населених пунктах мовчазними свідками тривалих асиміляційних процесів залишилися вже лише греко-католицькі церкви. З огляду на це, на наш погляд, саме фаховим історикам варто zorganizувати пошукову роботу з відновлення етнокультурної спадщини українців Центрально-Східної Європи, зокрема Румунії. Найкращим на сьогодні варіантом є реалізація відповідних проектів збереження культурної спадщини, які можна презентувати через мережу Інтернет.

Яким на сьогодні є Інтернет-контент історичного минулого та сьогодення української національної меншини Румунії? Аналізуючи матеріали світової електронної мережі, ми дійшли до висновку про можливість їх структуризації в рамках семи наступних груп: 1) монографії, наукові статті; 2) українська публіцистика; 3) енциклопедії, довідникова інформація; 4) сайти державних інституцій; 5) сайти громадських організацій; 6) сайти населених пунктів із домінуючим українським населенням; 7) блоги (онлайн-щоденники).

1. Монографії, наукові статті. Серед відомих дослідників історичного минулого українців Мараморощини є румунська дослідниця українського

походження Ірина Люба Горват. Її монографія «Соціально-економічний, політичний і культурний розвиток українців Мараморощини (Румунія) в 1918-1945 рр.», наукові статті, окремі видання у співавторстві з українським вченим-істориком Миколою Вегешем побачили світ упродовж 1997-1999 років, а відтак ці праці наразі можемо віднайти тільки в бібліотечних фондах. Натомість з науковими публікаціями останніх років, які присвячені соціально-демографічному розвитку, формам та способам збереження ідентичності української національної меншини Північно-Західної Румунії вже можна детально ознайомитись через Інтернет². Надзвичайно інформативною (понад 30 сторінок – М.З.) є наукова стаття дослідниці «Деякі аспекти соціально-демографічного розвитку українського населення у Північно-Західній Румунії (повіти: Марамуреш і Сату Маре) у ХХ-початку ХХІ ст.», яка опублікована в 2010 році в Острозі³.

Проблему виникнення українських поселень в поліетнічному комітаті Марамуреш (до 1918 року) у своїй публікації розглянув румунський дослідник Іон Петровай⁴. У своїй дисертаційній роботі «Українська діаспора Мараморощини (етногеографічне дослідження)» (2000) та монографії «Українці Румунської Мараморощини» (2001) румунський дослідник українського походження Василь Куреляк комплексно дослідив соціально-географічні аспекти української меншини повіту Марамуреш. Своє дослідження української меншини географ презентує також в окремих наукових публікаціях⁵. Відсутність наукової монографії Василя Куреляка в Інтернет-ресурсах

² Horvat I. L., *Forme și modalități de conservare și promovare a identității etnice a ucrainenilor din județele Maramureș și Satu Mare, Rumunsko-ukrainiski vidnosyny. Istoriia ta suchasnist: zbirnyk naukovykh prats za materialamy III Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii «Rumunsko-ukrainiski vidnosyny. Istoriia ta suchasnist»; 30 chervnia – 1 lypnia 2009 r., m. Satu-Mare (Rumuniia) / Red. kol.: I. I. Vovkanych (holova), I.-L. Horvat, V. Chubota ta in., Uzhhorod-Satu Mare, 2011, S. 467-475, URL: <http://www.muzeusm.ro/carti2010/relatii.pdf>; Horvat I.-L. *Ukrainci Pivnichno-Zakhidnoi Rumunii: intehratsiia chy asymiliatsiia?, Ukrainci-rusyny: etnolinhvistychni ta etnokulturni protsesy v istorychnomu rozvytku*, [holov. red. H. Skrypnyk]; NAN Ukrainy, MAU, IMFE im. M. T. Rylskoho, K., 2013, S. 596-625, URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-6767-1/978-966-02-6767-1.pdf>; Horvat I.-L., Kolotylo Ya.-O., *Etnichna ta movna identychnist ukrainciiv povitiv Maramuresh ta Satu Mare (Rumuniia), Tretia mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Diaspora yak chynnyk utverdzhennia derzhavy Ukraina u mizhnarodnii spilnoti: suchasnyi vymir, proektsiia u maibutnie» (u ramkakh Kongresu ukrainskoi diaspory)*, Zbirnyk materialiv, 23-25 chervnia 2010 roku, m. Lviv, Ukraina, Lviv: Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniky, 2010, S. 87-98.*

³ Horvat L.-I., *Deiaki aspekty sotsialno-demohrafichnogo rozvytku ukrainskoho naselennia u Pivnichno-Zakhidnii Rumunii (povity: Maramuresh i Satu-Mare) u XX-pochatku XXI st.* Naukovi zapysky, Seria «Istorychni nauky», Vypusk 15, Ostroh, 2010, S. 9-42, URL: http://eprints.oa.edu.ua/1109/1/NZ_Vyp_15.pdf.

⁴ Petrovai I., *Așezarea ucrainenilor în comitatul Maramureș*, *Studia Linguistica*, 2011, vypusk 5, URL: http://www.academia.edu/2495127/A%C5%9EEZAREA_UCRAINENILOR_%C3%8EN_COMIATUL_MARAMURE%C5%9E.

⁵ Kureliak V., *Stalyi rozvytok ukrainskoho etnichnogo naselennia Maramoroshchyny v Karpatskomu rehioni*, *Vilne slovo*, 2011, N-r 21-22, lystopad, S. 8, URL: http://www.uur.ro/images/ziare/slovo/2011/slovo%2021_22_2011.pdf; Kureliak V., *Avtokhtonne ukrainske naselennia Maramoroshchyny (Rumuniia)*, *Ukrainskyi almanakh 2012*, Varshava: Obiednannia ukrainsiv u Polshchi, 2012,

та (ймовірно? – М.З.) неволодіння українською мовою призвело того, що в статті молодих дослідників з Університету Орадя, присвяченій географічним та соціально-культурним аспектам української меншини Румунії, його студії взагалі не згадуються⁶.

У 2002 році одеський вчений В'ячеслав Кушнір (у 2008 році вийшла румунською мовою в Бухаресті – М.З.) опублікував монографію «Українці за Дунаєм». Попри відсутність її електронного варіанта в Інтернеті, все ж ряд наукових публікацій автора, які висвітлюють окремі аспекти культури та побуту українців Добруджі (Нижнього Подунав'я), доступні через мережу⁷. Дослідниця з Одеси Ганна Леснікова в окремій статті окреслила регіональні особливості балад українців цього ж регіону⁸.

Чернівецький етнолог Антоній Мойсей на матеріалах польових етнологічних студій дослідив проблеми взаємовпливів української та румунської етнокультурних традицій в Буковинському регіоні⁹. Подібну проблематику на прикладі збереження українцями Мараморощини традицій календарного циклу висвітлює румунська дослідниця-етнолог Делія Суйоган¹⁰.

Низку наукових статей ужгородського етnologа Павла Леня та автора цієї розвідки, які стали результатом польових етнологічних досліджень в повітах Марамуреш та Сату Маре впродовж 2001-2003 та 2006-2009 років, наразі можна віднайти в мережі Інтернет¹¹. Серед проаналізованих нами

S. 190-201.

⁶ Banciu V., Földvari R. E., Albuț B. D., *The Geographical and Socio-Cultural Aspects of the Minority of Ukrainians in Romania*, *International Journal of Social Science and Humanity*, 2013, Vol. 3, Nr. 3, p. 242-245, URL: <http://www.ijssh.org/papers/236-G00013.pdf>.

⁷ Kushnir V., *Ukrainci Nyzhnoho Podunavia v Rumunii, Narodna tvorchist ta etnografia*, 2010, Nr. 6, S. 5-7, URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/37994/01-Kushnir.pdf?sequence=1>; Kushnir V., *Rushnyky ukrainciv Nyzhnoho Podunavia: tradytsii i innovatsii, Viacheslav Kushnir, Kraieznavstvo*, 2011, Nr. 2, S. 282-289, URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/32385/34-Kushnir.pdf?sequence=1>.

⁸ Liesniokva H., *Rehionalni osoblyvosti balad ukrainciv Rumunskoi Dobrudzhi, Materialy do ukrainckoi etnologii*, 2007, vypusk 6 (X), S. 225-228, URL: <http://mue.etnolog.org.ua/zmist/2007/225.pdf>.

⁹ Moisei A., *Zymovi karnavalni tradytsii ukrainciv Suchavskoho povitu Rumunii, Narodna tvorchist ta etnografia*, 2011, Nr. 2, S. 65-69, URL: <http://nte.etnolog.org.ua/zmist/2011/N2/65.pdf>; Moisei A., *Tradytsiini metody likuvannia v ukrainciv ta rumuniv Bukovyvny u drukovanykh materialakh ta arkhivnykh dzherelakh XVIII-XX st., Aktualni pytannia suspilnykh nauk ta istorii medytsyny*, 2014, Nr. 4 (3), S. 101-108, URL: <http://docs.google.com/viewer?a=v&pid=sites&srcid=YnNtdS5IZHUu dWF8YXBzbmltGd4OjM5N2JkYTlxY2ZmNWVmMmM>.

¹⁰ Suioghan D., *Ukrainci Maramoroshchyny v mizhkulturnomu dialozi: identychnist i riznomanitnist, Narodna tvorchist ta etnografia*, 2011, Nr. 2, S. 59-64, URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/43347/11-Suioghan.pdf?sequence=1>

¹¹ Leno P., *Etnokulturni protsesy v seredovyshchii ukrainciv Maramoroshchyny, Narodna tvorchist ta etnografia*, 2010, Nr. 3, S. 36-46, URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/37916/03-Lenio.pdf?sequence=1>; Leno P., *Etnichni markery ta stereotypy povedinky ukrainciv m. Visheu de Sus povitu Maramuresh, Rumunsko-ukrainciv vidnosyny. Istoriia ta suchasnist: zbirnyk naukovykh prats za materialamy III Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii «Rumunsko-ukrainciv vidnosyny. Istoriia ta suchasnist»*; 30 chervnia-1 lypnia 2009 r., m. Satu-Mare (Rumunii), Red. kol.: I. I. Vovkanych (holova), I.-L. Horvat, V. Chubota ta in, Uzhhorod-Satu Mare, 2011, S. 496-

проблем – мовні асиміляційні тенденції та дилеми етноідентифікації в середовищі української громади регіону, специфіка конструювання русинської ідентичності в Румунії тощо. Наш польський колега Томаш Косек у свою чергу вивчав особливості конструювання української ідентичності на Мараморощині (між українством, руською та гуцульською тотожностями), результатом чого стала цікава дисертаційна робота та наукові статті вченого-етнолога¹².

Особливості сакральної архітектури українців Сучави розглядає у своїй публікації¹³ львівський дослідник українських дерев'яних церков *Василь Слободян*, автор цікавої монографії «Церкви українців Румунії» (1994).

503, URL: <http://www.muzeusm.ro/carti2010/relatii.pdf>; Leno P. *Suchasni markery identychnosti ukrainsiv za materialamy m. Verkhnie Vyshovo povitu Maramuresh, Narodna tvorchist ta etnohrafia*, 2011, Nr. 2, S. 70-73, URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/43349/13-Lenio.pdf?sequence=1>; Horvat I.-L., Zan M., Leno P., *Mizhetnichne kontaktuvannia v polikulturnomu rehioni (na prykladi m. Visheu de Sus povitu Maramuresh (Rumuniia), Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu*. Serii: Politolohiia, Sotsiolohiia, Filosofiia. Vyp. 13. Krainy Tsentralno-Skhidnoi Yevropy v modernu i postmodernu dobu: teoretychni kontseptsii y politychni realii. Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Uzhhorod, 2-3 zhovtnia 2009 r.), Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy; Uzhhorodskiy natsionalnyi universytet; Redkol.: M. Vehesh (hol. red.), V. Andrushchenko, O. Babkina ta in., Uzhhorod: Vyd-vo UzhNU «Hoverla», 2009, S. 27-32; Zan M., Leno P., *Asymiliatsiini modeli ukrainstva Priashivshchyny ta Maramoroshchyny na pochatku XXI st., Materialy do ukrainskoi etnologii*, Zbirnyk naukovykh prats. Vypusk 6 (9).-K.: Instytut mystetstvoznavstva, folklorystyky ta etnologii im. M. T. Rylskoho NAN Ukrainy; Asotsiatsiia etnologiv, 2007, S. 86-91, URL: <http://mue.etnolog.org.ua/zmist/2007/86.pdf>; Zan M., *Natsionalna ta etnichna identychnist ukrainsiv Maramoroshchyny (Rumuniia): problemy ta perspektyvy*, Yi, URL: <http://www.ji-magazine.lviv.ua/conf-apr2005/texty.htm>; Zan M., *Rusynskiy rukh u suchasni Rumunii: identyfikatsiia, struktura, refleksii, Narodna tvorchist ta etnologii*, 2011, Nr. 2, S. 74-86, URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/43350/14-Zan.pdf?sequence=1>; Zan M., *Instytutstyalizatsiia rusynskoho rukhu v suchasni Rumunii, Rumunsko-ukrainski vidnosyny. Istorii ta suchasnist: zbirnyk naukovykh prats za materialamy III Mizhnarodnoi naukovo konferentsii «Rumunsko-ukrainski vidnosyny. Istorii ta suchasnist»*; 30 chervnia-1 lypnia 2009 r., m. Satu-Mare (Rumuniia) / Red.kol.: I. I. Vovkanych (holova), I.-L. Horvat, V. Ciubotă ta in., Uzhhorod-Satu Mare, 2011, S. 432-458, URL: <http://www.muzeusm.ro/carti2010/relatii.pdf>; Zan M. *Etnomovni asymiliatsiini protsesy v ukrainskii hromadi povitu Maramuresh (Rumuniia), Ukrainsi-rusyny: etnolinhvistychni ta etnokulturni protsesy v istorychnomu rozvytku*, [holov. red. H. Skrypnyk]; NAN Ukrainy, MAU, IMFE im. M. T. Rylskoho, K., 2013, S. 587-595, URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-6767-1/978-966-02-6767-1.pdf>.

¹² Kosiek T., «Ukrainska» mniejszość narodowa w rumuńskim Maramureszu i problemy jej tożsamości. Rozprawa doktorska przygotowywana pod kierunkiem Prof. dr. hab. Aleksandra Posern-Zielińskiego, Poznań, 2014, 316 S., URL: <https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/10895/1/Rozprawa%20ostateczna.pdf>; Kosiek T. *Poniattia «hutsul» ta «Hutsulshchyna» v konteksti polovykh etnologichnykh doslidzhen v dolyni riky Ruskova (Ruscova) povitu Maramuresh (Rumuniia), Relații româno-ucrainene. Istorie și contemporaneitate / Rumunsko-ukrainski vidnosyny. Istorii i suchasnist / Romanian-Ukrainian relations. History and Present. Al V-lea Simpozion „Relații româno-ucrainene. Istorie și contemporaneitate” / V simpoziu «Rumunsko-ukrainski vidnosyny. Istorii i suchasnist» / The Vth Symposium „Romanian-Ukrainian relations. History and Present”, Coordonatori / Uporiadnyky: Irina Liuba Horvat, Mykhailo Zan, Anastasiia Vehesh, Satu Mare: Editura Muzeului Sătmărean, 2015, p. 301-316.*

¹³ Slobodian V., *Tserkovna rakhitektura ukrainsiv Pivdennoi Bukovyny, Dereviani khramy Ukrainy*, URL: http://www.derev.org.ua/biblio/articles/slob_bukov.htm

Питанням розвитку культури українців Румунії в постреволюційний період й на сучасному етапі присвячена стаття голови філії Союзу українців Румунії в Бухаресті *Ярослави Колотило*¹⁴.

У 2010 році в Києві вийшла монографія українського історика й дипломата *Теофіла Рендюка* «Українці Румунії: національно-культурне життя та взаємовідносини з владою», яка швидко стала доступною через Інтернет¹⁵. У праці презентовано короткий огляд історії розселення українців на теренах Румунії, висвітлено становище меншини у міжвоєнний час та впродовж Другої світової війни. Головний акцент праці зосереджений на сучасному розвитку освіти, культури та громадського життя українців Румунії. Автор досить критично аналізує проблему взаємовідносин Союзу українців Румунії та Демократичного Союзу українців Румунії.

2. *Українська публіцистика*. Серед українських журналістів, які понад п'ятнадцять років тому привернули увагу до історичного минулого та сучасного життя українців Румунії, в першу чергу слід назвати *Олексу Лівінського*. У серії своїх публікацій, розміщених на різних сайтах, він акцентує увагу на парадоксі українців Мараморощини, адже «простіше на їхній берег кинути каменем, аніж дістатися і погомоніти»¹⁶. У контексті власних інтерв'ю, автор цікаво змальовує повсякденне життя і побут мешканців сіл Поляни та Лут над Тисою, проблеми українського ліцею імені Тараса Шевченка в Сігету Мармаціей¹⁷. Аналізуючи болючі питання соціалізації українців Мараморощини, журналіст справедливо формулює й відповідь на питання про причини зникнення меншини: «Чи не тому, що про неї мало згадує «Ненька»?»¹⁸.

Проблематику «розділеної нації» та «подорож українськими селами Мараморошу» продовжує у своїх публікаціях Володимир Пукіш¹⁹. Він знайомить читача з українськими селами лівого боку Тиси-Кричунів, Ремети та Вишня Рівна, українським освітнім минулим Сигота.

¹⁴ Kolotelo Ya., *Kultura ukraintsv Rumunii v period pisliarevoliutsiinoho vidrozhennia ta v umovakh aktyvizatsii protsesiv hlobalizatsii, Rumunsko-ukrainski vidnosyny. Istoriia ta suchasnist: zbirnyk naukovykh prats za materialamy III Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii «Rumunsko-ukrainski vidnosyny. Istoriia ta suchasnist»*; 30 chervnia-1 lypnia 2009 r., m. Satu-Mare (Rumunii) / Red. kol.: I. I. Vovkanych (holova), I.-L. Horvat, V. Ciubotă ta in., Uzhhorod-Satu Mare, 2011, S. 476-485, URL: <http://www.muzeusm.ro/carti2010/relatii.pdf>.

¹⁵ Rendiuk T. H., *Ukrainci Rumunii: natsionalno-kulturne zhyttia ta vzaievodnosyny z vladoiu*, K.: Instytut istorii Ukrainy NAN Ukrainy, 2010, 150 S., URL: <http://history.org.ua/LiberUA/978-966-02-5826-6/978-966-02-5826-6.pdf>.

¹⁶ Livinskyi O., Klovanych Yu., *Rozdileni Tysoiu. Ukrainci Maramoroshchyny: prostishe na yikhni bereh kynuty kamin, anizh distatsia i pohomonity, Ukraina Moloda*, URL: <http://www.umoloda.kiev.ua/number/70/175/1860/>

¹⁷ Livinskyi O., *Ukrainska menshyna v Rumunii, Haidamaka. Nezaleznyi informatsiino-osvitnii resurs*, URL: <http://www.haidamaka.org.ua/0011.html>.

¹⁸ Livinskyi O., *Ukrainska menshyna v Rumunii znykaie: Chy ne tomu, shcho pro nei malo zghadiie «Nenka»?*, *Ukrainskyi obiednanyi portal*, URL: <http://www.brama.com/survey/messages/13309.html>

¹⁹ Pukish V., *Rozdilena natsiia. Podorozh ukrainskymy selamy rumunskoho Maramoroshy, Ekspedytsiia XXI*, URL: <http://www.ex21.com.ua/coptimes/91-17.htm>; Pukish V. *Vidtiata haluzka chy ridni syny?.., Zakarpattia online*, URL: <http://zakarpattia.net.ua/Blogs/85608-Vidtiata-haluzka-chy-ridni-syny>.

Специфіку формування українського етнічного анклаву в румунському Банаті висвітлив закарпатський журналіст *Василь Зубач*²⁰. Він будує свою статтю на базі інтерв'ю з відомим вченим-фольклористом *Іваном Хлантою*, який акцентує увагу на освітніх проблемах української меншини Банату. Більш детально про «український острів» у Банаті розповідає у своїй статті сам Іван Хланта²¹.

Візаві львівського журналіста *Юрій Атаманюк* – відомий громадський діяч української громади в Румунії *Ярослава Колотило*, яка досить лаконічно і глибоко знайомить читачів зі специфікою розселення українців у Румунії в минулому, освітньо-культурним та громадським життя громади на сучасному етапі²². Подібним за жанром є інтерв'ю *Юрія Мисіюка* з румунським журналістом із Бухареста, вихідцем із Мараморощини *Олександром Самбором*²³.

Журналіст загальноукраїнської газети «День» *Клара Гудзик* презентує у своїй публікації структурний аналіз української громади Румунії. Йдеться про історичне минуле, статистичні дані, освіту, телебачення, 10-ліття ансамблю «Зоря», зв'язки з Україною та проблеми збереження культурної спадщини²⁴.

Закарпатський журналіст *Олександр Гаврош* у своїй публікації звертає увагу на асиміляційні процеси в середовищі українства Румунії, віднаходячи її причини в занедбаному стані освіти, еміграційних процесах та розмежуваннями у конфесійній сфері²⁵. Він закликає по допомогу українцям Румунії на рівні освітніх програм вищої школи, що в сучасному правовому полі нам здається доволі примарною перспективою.

У цілому, як бачимо, журналісти наголошують на найбільш болючих проблемах життєдіяльності української національної меншини Румунії; знайомлять читачів із цікавими фактами життя українців «по той бік Тиси» та знаходять «острови українства» на межі Румунії та Сербії, в Банаті.

3. *Енциклопедії, довідникова інформація*. Найбільш брендова електронна енциклопедія «Вікіпедія» під рубрикою «Українці Румунії» подає інформацію на восьми мовах (українською, російською, словацькою, румунською, англійською, німецькою, французькою та іспанською)²⁶. Найбільше інфор-

²⁰ Zubach V., *Ukrainci v Rumunii: pravo na identychnist*, Den, 2004, 17 sichnia, URL: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/istoriya-i-ya/ukrayinci-v-rumuniyi-pravo-na-identychnist>.

²¹ Khlanta I., *U rumunskii provintsii Banat znaideno ukrainskyi ostriv*, Zakarpattia.ru, URL: <http://www.zakarpattia.ru/node/1172>.

²² Atamaniuk Yu., *Ukrainci v Rumunii – tse ne lyshe pereselentsi, a perevazhno avtokhtonne naselennia*, Chas i podii, URL: <http://www.chasipodii.net/article/2583/>

²³ Misiiuk Yu., *Ukrainci v Rumunii, Nad Buhom i Narvoiu*. Ukrainskyi chasopys Pidliashshia, URL: http://nadbuhom.pl/art_1538.html.

²⁴ Gudzyk K., *Ukrainci v Rumunii*, Den, 2006, 6 zhovtnia, URL: <http://www.day.kiev.ua/uk/article/cuspilstvo/ukrayinci-v-rumuniyi>.

²⁵ Havrosh O., *Yak dopomohty ukrainsiam Rumunii?*, Radio Svoboda, URL: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24824744.html>.

²⁶ *Ukrainci Rumunii*, Vikipediia. Vilna entsyklopediia, URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%>

мації містить україномовна сторінка, де представлено короткий історичний екскурс у минуле, культурно-освітнє життя та чисельність і розселення українців у повітах відповідно до перепису 2002 року. Іншомовні сторінки й, навіть, румуномовна досить лаконічні за інформаційним наповненням. Інша, виключно україномовна рубрика «Вікіпедії» під назвою «Українська діаспора Румунії» є занадто короткою за змістом²⁷.

Енциклопедичний проект «Україна: історія великого народу» в рубриці «Діаспора» містить гасло «Українці в Румунії». Тут презентовано лаконічні відомості про історію «румунських українців» із початку ХХ ст. а також подано огляд культурно-освітнього життя меншини з часів соціалізму. Прілюстровано також динамку чисельності українців Румунії за переписами населення 1956, 1966, 1977, 1992, 2002 та 2011 років²⁸.

Сайт «Буковина толерантна» містить рубрику «Українська діаспора в Румунії», що довідково інформує про чисельність громади, застосування української мови в сфері освіти, культури та засобів масової інформації, громадські організації та релігійні конфесії²⁹.

Цікавим є румунський сайт «Енциклопедія Румунії», який містить рубрику «Географія» із відомостями про окремі муніципії та сільські громади країни. Знаючи назви населених пунктів, де проживає переважна більшість українців, тут можна почерпнути коротку інформацію щодо адміністративного підпорядкування, демографічних даних, туристичних об'єктів і бібліографії³⁰.

На румунському сайті проекту «Multicult» – віртуальна музейна галерея етнічних меншин Румунії розміщена сторінка «Українці Румунії», де крім історичної інформації про українську громаду, є фотографії пам'ятників Тарасу Шевченку в містах Бухарест, Тульча, Сату Маре та селі Негостині (повіт Сучава), зображення Українського лицю імені Тараса Шевченка в м. Сігету Мармаціей³¹.

4. Сайти державних інституцій. На сайті Посольства України в Румунії в розділі «Україна та Румунія» міститься рубрика «Українці в Румунії»³²,

A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%86%D1%96_%D0%A0%D1%83%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D1%97.

²⁷ *Ukrainska diapora Rumunii*, Wikipediia. Vilna entsyklopediia, URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0_%D0%B4%D1%96%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%B0_%D0%A0%D1%83%D0%BC%D1%83%D0%BD%D1%96%D1%97.

²⁸ *Ukrainci v Rumunii, Ukraina: istoriia velykoho narodu*, URL: <http://www.litopys.com.ua/diaspora/rumuniya/ukrayintsi-v-rumuniyi/>

²⁹ *Ukrainska diaspora v Rumunii, Bukovyna tolerantna*, URL: http://buktolerance.com.ua/?page_id=8

³⁰ *Enciclopedia României*, URL: http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Enciclopedia_Rom%C3%A2niei.

³¹ Petretchi N. M., *Ucrainenii din România, MULTICULT – Galeria muzeală virtuală a minorităților etnice din România*, URL: http://multicult.ro/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=188&lang=ro.

³² *Ukrainci v Rumunii, Posolstvo Ukrainy v Rumunii*, URL: <http://romania.mfa.gov.ua/ua/ukraine-ro/ukrainians-in-ro>.

яка поділена на чотири частини: 1) українська національна меншина в Румунії; 2) українські організації; 3) ЗМІ української громади; 4) визначні представники української громади. Остання, на наш погляд, не зовсім вірно вкладає в дефініцію «визначних представників» винятково депутата Парламенту Румунії від української меншини та Ради керівників Союзу українців Румунії.

5. *Сайти громадських організацій.* Без сумніву, центральною ланкою громадського життя української громади є Союз українців Румунії. Дво-мовний сайт організації містить поточну інформацію з життя організації, відомості про провід і контакти повітових філій Союзу українців Румунії. Найбільш цінним для дослідника є електронний архів видань Союзу українців Румунії, зокрема журналів «Наш голос» (з 2011 року) та «Дзвіночок» (з 2010 року), газет «Вільне слово», «Curierul Ucrainean» (з 2010 року) та «Український вісник» (з 2012 року)³³.

Асоціація місцевого розвитку «Іван Крewan», яку очолює *Василь Попович*, мешканець села Кривий (Repedea), більше десяти років займається реалізацією програм сталого розвитку в долині річки Рускова (села Русково, Кривий та Поляни), захисту навколишнього середовища та сприяння еко-туризму в регіоні. Її робота добре репрезентована в світовій мережі³⁴.

6. *Сайти населених пунктів із домінуючим українським населенням.* Прикметним є факт, що в Інтернеті з'являються сайти окремих українських сіл Румунії з метою залучення потенційних туристів. Таким є сайт села Поляни на Мараморощині³⁵. Цей населений пункт цікавий ще й тим, що він має сторінку в американському проекті «JewishGen KehilaLinks»³⁶, який присвячений місцевостям різних країн світу, де проживали чисельні єврейські громади.

7. *Блоги (онлайн-щоденники).* Привертає увагу блог «Ucraineni / Українці», який висвітлює українську проблематику Румунії через відзняті відеоролики. Він містить передачі, які транслюються з жовтня 2008 року на каналі TVR 3 у програмі «Всі разом!» (щочерверга, впродовж 20 хвилин). Автором телепередач є *Марія Чінар-Жіла*³⁷. Відповідна сторінка проекту є також у мережі «Фейсбук»³⁸.

Онлайн-щоденник депутата румунського парламенту *Івана Марочка* презентує його публічну діяльність: заяви, звернення, прес-релізи, зустрічі на офіційному рівні за 2014 (22 публікації) та 2015 (10 публікацій) роки³⁹. Поряд з цим блог також висвітлює різноманітні культурно-мистецькі акції

³³ *Soiuzukraintsiv Rumunii, Uniunea Ucrainenilor din Romania*, URL: <http://www.uur.ro/index.php/uk/>

³⁴ *Asociația Ivan Krevan*, URL: <https://www.facebook.com/ivan.krevan>.

³⁵ *Poienile de Sub Munte*, URL: <http://www.poieniledesubmunte.cabanova.ro/page1.html>.

³⁶ *JewishGen KehilaLinks*, URL: <http://kehalalinks.jewishgen.org/poienile/poienile.htm>.

³⁷ *Ucraineni – Ukraintsi*, URL: <http://ucraineni.blogspot.com/>

³⁸ *Ucraineni – Ukraintsi (TVR 3/TVR Cluj)*, URL: <https://www.facebook.com/ucrainenitvrcluj/>

³⁹ *Ucrainenii din România – activitatea deputatului ucrainenilor din România Ivan Marocico*, URL: <http://povestiucrainene.blogspot.com/>

Союзу українців Румунії за 2008 (7 публікацій) та 2009 (17 публікацій) роки.

Рубрика «Українці в Румунії» україномовного варіанту сайту «Всесвітньої служби Радіо Румунія» теж відповідає нормам блогу, адже містить новини від грудня 2008 року до квітня 2013 року⁴⁰. В основному – це публікації, присвячені святковим подіям, вшануванням пам'ятних дат та окремим персоналіям у сфері культури та освіти української громади Румунії (Ярослава Колотило, Мирослав Петрецький, Павло-Михайло Ціфрак, Анна Трайста-Рушть, Василь Куреляк).

Висновки та пропозиції. Підсумовуючи, можемо констатувати, що свідомі того факту, що не охопили весь комплекс джерельного матеріалу Інтернет-ресурсів. Румунська публіцистика нами не враховувалась через потужний контент періодики Союзу українців Румунії, національної румунської преси тощо. Це є власне предметом окремої студії для журналіста, дослідника засобів масової інформації української діаспори. Втім із наведеного фактичного матеріалу зрозуміло, що висвітлення історії та культури українців Румунії є важливою складовою відновлення, збереження та просування культурної спадщини. Насамперед для молодого покоління, яке зазвичай нехтує книжкою й газетою, користуючись майже винятково Інтернет-ресурсами. Відтак у добу інформаційного суспільства необхідно узагальнювати, систематизувати й каталогізувати весь накопичений нашими попередниками матеріал із історії української громади Румунії.

Отже, з огляду на проаналізоване нами вище сформулюємо найбільш нагальні пропозиції в напрямку оптимізації наукового дискурсу з проблематики української етнічної громади Румунії. Отож, вважаємо за необхідне:

1. Оцифрування та каталогізацію наукових публікацій з історії українців Румунії, які на сьогодні стали бібліографічною рідкістю (праці Якова Головацького, Степана Томашівського, Івана Панькевича; Іоана Мігалі де Апша, Александру Філіпашку та ін.) з подальшим виданням CD-диску «Українці Румунії в працях істориків XIX-першої половини XX століть»;

2. Каталогізацію малодоступних монографій з історії населених пунктів Румунії з переважаючим українським населенням (роботи Василя та Ірини Люби Горватів, Олекси Бевки та Крістіни Зебреньук, Петра та Івана Кімпан-Кимпяну та ін.; наявні в електронному форматі, але неопубліковані монографії сіл) із подальшим виданням CD-диску «Українські села в Румунії»;

3. Створення Інтернет-сайту з віртуальною бібліотекою, який би включав усі видані монографії й наукові статті з історії та сьогодення українців Румунії з другої половини XX ст. й по сьогодні; також електронні адреси, сторінки в соціальних мережах, блоги сучасних дослідників цього питання для кращої комунікації науковців, студентів, учнів шкіл і всіх зацікавлених;

⁴⁰ *Ukrainci v Rumunii, Radio România Internațional*, URL: <http://old.rrr.ro/arh-cat.shtml?lang=12&sec=446>.

4. Написання дисертаційних робіт молодими вченими з малодосліджених тем румунсько-українського прикордоння (до прикладу, піднята ужгородським істориком Василем Міщанином проблема українських возз'єднавчих / сецесійних процесів у післявоєнному поліетнічному Марамуреші; майже нівельоване документальне висвітлення Гуцульської республіки, сучасні трудові еміграційні процеси в українських громадах Румунії тощо);

5. Реалізацію спільних румунсько-українських наукових проектів із соціально-антропологічного вивчення українських громад Румунії, в першу чергу малодослідженого на науковому рівні й територіально віддаленого регіону Банату (повіти Тіміш і Караш-Северін).